

KOHTUOTSUS

EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Tallinna Ringkonnakohus
Kohtukoosseis	Eesistuja Oliver Kask, liikmed Viive Ligi ja Silvia Truman
Otsuse tegemise aeg ja koht	29. veebruar 2008, Tallinn
Haldusasja number	3-06-1285
Haldusasi	AS B.W.T King kaebus Tarbijakaitseameti 09.06.2006 ettekirjutuse nr 6-25/3/54 tühistamise nõudes
Vaidlustatud kohtulahend	Tallinna Halduskohtu 25.05.2007 otsus
Menetluse alus ringkonna kohtus	Tarbijakaitseameti apellatsioonkaebus
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus
Menetlusosalised	Kaebuse esitaja – AS B.W.T King Vastustaja – Tarbijakaitseamet

RESOLUTSIOON

- 1. Rahuldada Tarbijakaitseameti apellatsioonkaebus.**
- 2. Tühistada Tallinna Halduskohtu 25.05.2007 otsus.**
- 3. Teha uus otsus, millega jätta AS B.W.T King kaebus rahuldamata.**
- 4. Mõista AS-lt B.W.T King Tarbijakaitseameti kasuks välja menetluskulud 80 krooni.**

EDASIKAEBAMISE KORD

Kohtuotsuse peale võib esitada kassatsioonkaebuse Riigikohtule 30 päeva jooksul otsuse kättesaamisest.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Tarbijakaitseameti 09.06.2006 ettekirjutusega nr 6-25/3/54 kohustati AS B.W.T King lõpetama tarbijate kollektiivseid huve kahjustavate tüüptingimuste kasutamine, viies need vastavusse seadusega, ja hoiduma tarbijate huve kahjustavate tüüptingimuste kasutamisest. Ettekirjutuse kohaselt on AS B.W.T King tarbija pretensiooni blanketi tüüptingimustes sätestatud: „...Tootmisvea mitteeesinemisel kannab ekspertiisikulud ostja. Tootmisvea mitteeesinemisel kohustub AS B.W.T King ekspertiis olnud jalatsid tagastama ostjale koheselt pärast ekspertiisiotsuse saamist ning ekspertiisikulude (80 krooni) katmist ostja poolt“. Ettekirjutuses leiti, et võlaõigusseaduse (VÕS) § 218 lg 2 kohaselt tarbijalemüügi puhul eeldatakse, et kuue kuu jooksul asja ostjale üleandmise päevast ilmnunud lepingutingimustele

mittevastavus oli olemas asja üleandmise ajal, kui selline eeldus ei ole vastuolus asja või puuduse olemusega. Sellest tulenevalt on müüjal kohustus esimese kuue kuu jooksul tõendada, et ta puuduse eest ei vastuta. Seadusest ei tulene tarbija kohustust tasuda esimese kuue kuu jooksul ekspertiisikulu, kui müüja tõendab, et ta puuduse eest ei vastuta. Nimetatud tingimus võib jätta tarbijale ebaõige mulje tema seadusest tulenevatest õigustest ja on tulenevalt VÕS § 237 lg-st 1 tühine.

2. AS B.W.T King kaebuses halduskohtule paluti tühistada Tarbijakaitseameti 09.06.2006 ettekirjutus nr 6-25/3/54. Kaebaja põhjendas oma taotlust järgmiselt:

a) Pretensiooniblanketil olevad tingimused ei ole vastuolus VÕS § 218 lg-ga 2. Tarbijakaitseameti tõlgendus, et VÕS § 218 lg 2 kohaselt ostja poolt alusetute ja ebaõigete pretensioonide menetlemisega seonduvad kulud kannab alati müüja, kellel puudub pärast asja lahendamist isegi nõudeõigus nimetatud kulude hüvitamiseks, on vastuolus mõistlikkuse ja hea usu põhimõtetega. VÕS § 218 lg 2 ei reguleeri üheselt kulude jaotust tõendamismenetluses ning ei välista kulud kandnud poole nõudeõigust teise poole vastu, sõltuvalt lõpptulemusest.

b) Vastustaja ei ole põhjendanud, kuidas pretensiooniblanketil sätestatud tingimus, mille kohaselt müüjal on õigus nõuda talle alusetu või ebaõige pretensiooni esitanud ostjalt ekspertiisikulude hüvitamist eelnevalt fikseeritud summas, ostjat ebamõistlikult kahjustab.

c) Eeldust, et asja lepingutingimustele mittevastavus on olnud varjatud kujul olemas juba asja ostjale üleandmise ajal, võib ümber lükata kõikide tõenditega, kuna seadus ei näe selles osas ette mingeid nõudeid. Müüja täidab VÕS § 218 lõikes 2 sätestatud kohustuse tõendada asja vastavust lepingutingimustele asja ostjale üleandmise ajal sisuliselt juba enne ostja poolt pretensiooniblanketi vormistamist, põhistades seda ostjale suuliselt ning fikseerides vastava järelduse ka pretensiooniblanketil. Müüja põhjendustega mittenõustumisel on ostjal õigus oma väidete tõendamiseks tellida täiendav sõltumatu ekspertiis iseseisvalt või müüja kaudu, sõlmides müüjaga eelnevalt vastava võlaõigusliku kokkuleppe. Nimetatud kokkuleppele ei kohaldata VÕS § 218 lõiget 2, sest ekspertiis tellitakse ostja soovil pärast müüja poolt VÕS § 218 lõikes 2 sätestatud tõendamiskoormise täitmist ning seega ei ole sellise kokkuleppe tingimused vastuolus VÕS § 218 lõikega 2.

d) Sarnases asjas on samade poolte vahel tehtud Tallinna Ringkonnakohtu 02.02.2005 otsus haldusasjas nr 2-3/42/05, milles ringkonnakohus asus kaebajaga sarnastele seisukohtadele.

3. Vastustaja Tarbijakaitseamet palus jätta kaebuse rahuldamata järgmistel põhjustel:

a) VÕS § 218 lg 2 sätestab, et tarbijamüügi puhul eeldatakse, et kuue kuu jooksul ostjale asja üleandmise päevast ilmnenuid lepingutingimustele mittevastavus oli olemas asja üleandmise ajal, kui selline eeldus ei ole vastuolus asja või puuduse olemusega. Järelikult kui müüja soovib jätta tarbija nõude rahuldamata, peab ta oma väiteid tõendama, sh kandma ekspertiisikulud. Kuigi seaduses ei sätestata, kes peab VÕS § 218 lõikest 2 tulenevad müüja tõendamiskohustuse täitmise kulud tasuma, on ilmne, et kulud tasub müüja kui see lepingupool, kellele on seadus tõendamiskohustuse pannud. Sellest tulenevalt on kokkulepe, millega tarbija nõustub tasuma kulud, mis on müüja kandnud esimesel kuuel kuul asjal ilmnenuid puuduste tõendamiseks, tühine VÕS § 237 lg 1 kohaselt.

b) VÕS § 218 lõikes 2 sätestatud eelduse eesmärk on see, et tarbija saaks asjal puuduse ilmnemisel pöörduda müüja poole, kartmata sellega kaasnevaid kulutusi. Tarbija pöördub puuduse ilmnemisel müüja poole heauskselt, kuna ta ise ei oska ega peagi oskama hinnata puuduse olemust ega selle põhjust.

c) Tõendatud ei ole kaebaja poolt märgitud asjaolu, et pretensiooniblankett esitatakse tarbijale täitmiseks alles pärast VÕS § 218 lõikest 2 tuleneva müüja tõendamiskohustuse täitmist.

d) Kaebaja viide ringkonnakohtu otsusele ei ole asjakohane, sest nimetatud kohtuotsuses lähtuti sellal kehtinud Kaupluse töö eeskirja ja VÕS koosmõjust.

4. Tallinna Halduskohtu 25.05.2007 otsusega rahuldati AS B.W.T King kaebus ja tühistati Tarbijakaitseameti 09.06.2006 ettekirjutus nr 6-25/3/54. Kohus nõustus kõigi kaebaja väidete ega korranud neid, ning lisis järgmist:

a) Ebatäpne on vaidlustatud ettekirjutuses märgitu, et haldusakti adressaadile kohaldatakse käesoleva ettekirjutuse mittetähtaegse või mittekohase täitmise korral sunniraha 10 000 krooni. 10 000 krooni on seaduse kohaselt sunniraha ülemmäär. Seega seadusega kooskõlas oleks olnud ettekirjutuses märkida sunniraha suuruseks „kuni 10 000 krooni“.

b) VÕS § 218 lg 2 sätestab: „Tarbijalemüügi puhul vastutab müüja asja lepingutingimustele mittevastavuse eest, mis ilmneb kahe aasta jooksul asja üleandmisest ostjale. Tarbijalemüügi puhul eeldatakse, et kuue kuu jooksul asja ostjale üleandmise päevast ilmnenu lepingutingimustele mittevastavus oli olemas asja üleandmise ajal, kui selline eeldus ei ole vastuolus asja või puuduse olemusega“. VÕS § 218 lg 2 ei reguleeri üheselt kulude jaotust tõendamismenetluses ning ei välista nimetatud kulud kandnud poole nõudeõigust teise poole vastu sõltuvalt vaidluse lõpptulemusest. Tarbija pretensiooni blanketil olevad tingimused ei ole vastuolus VÕS § 218 lg 2 mõttega. VÕS § 218 lõiget 2 ei saa tõlgendada selliselt, et müüja kannab igal juhul kõik menetluskulud olenemata pretensiooni põhjendatusest. Blanketilt nähtub üheselt, et põhjendatud pretensioonide puhul kannab kõik kulud müüja ise, põhjendamatu pretensiooni puhul aga kannab ostja ekspertiisikulu fikseeritud summas 80 krooni. Seega ei ole tegemist ostja õiguste rikkumisega, huvide eiramisega, ebamõistliku koormamise või eksitamisega. Õige on kaebuse esitaja väide, et Tarbijakaitseamet ei ole põhjendanud, kuidas pretensiooniblankeetil sätestatud tingimus, mille kohaselt müüjal on õigus nõuda talle alusetu või ebaõige pretensiooni esitanud ostjalt ekspertiisikulu hüvitamist eelnevalt fikseeritud summas, ostjat ebamõistlikult kahjustab.

c) Tallinna Ringkonnakohtu 02.02.2005 otsuses haldusasjas nr 2-3/42/05, milles menetlusosalised olid samad, märgitakse, et „VÕS § 218 lg 2 jaotab tõendamiskoormuse ostja ja müüja vahel kuue kuu jooksul asja ostjale üleandmise päevast tekkinud vaidluses asja lepingutingimustele vastavuses. Säte ei reguleeri seda, kuidas jaotada poolte vahel kulud, kui vaidlus asja lepingutingimustele vastavuse osas on saanud lõpplahenduse, kuna tõendamiskoormuse ja vaidluse kulude jaotamine ei ole samastatavad. On vältimatu, et isik, kellel on tõendamiskoormusest tulenevalt tõendi hankimise kohustus, kannab tõendi hankimise käigus ka selle tegevusega seotud kulud. Kuid VÕS §-st 218 lg 2 ei tulene, et tõendamiskoormuse kandmisega faktiliselt kaasnenud kulutuse kandnud isikul puuduks sõltumata vaidluse lõpptulemusest nõudeõigus nimetatud kulutuse hüvitamiseks teiselt poolt.“

ASJAOSALISTE SEISUKOHAD RINGKONNAKOHTUS

5. Tarbijakaitseameti apellatsioonkaebuses palutakse halduskohtu otsus tühistada ja uue otsusega jätta AS B.W.T King kaebus rahuldamata. Apellant põhjendab taotlust järgmiselt:

a) Kohus tõlgendas vääral VÕS § 218 lg-st 2 tulenevaid tarbija õigusi ega analüüsinud põhjalikult pretensiooniblankeetti.

b) VÕS sätted seavad prioriteediks tarbijate õiguste kaitsmise. VÕS § 218 lg-s 2 sätestatud kuuekuulise eelduse eesmärk on just see, et tarbija saaks asjal puuduste ilmnmisel pöörduda müüja poole, kartmata sellega kaasnevaid kulutusi. Vaidlusaluse tüüptingimuse kohaldamine kahjustab tarbijat ebamõistlikult ja võib kaasa tuua olukorra, kus tarbija loobub kasutamast seadusest tulenevat õigust, kuna ta kardab sellega seonduva kahju kandmist. Kuna esimese kuue kuu jooksul eeldatakse, et puuduse eest vastutab müüja, siis peab müüja kandma ka sellega seonduvad kulud.

c) Pretensiooniblankeetilt ei nähtu, et blankett esitatakse tarbijale täitmiseks alles siis, kui müüja on tarbijale juba tõendanud, et ta asjal ilmnenu lepingutingimustele mittevastavuse eest ei vastuta ja tarbija ei ole tõendamistulemustega nõus. Seega võib blanketi tarbijale täitmiseks anda ka juhul, kui tarbija pöördub esmakordselt esimese kuue kuu

jooksul pretensiooniga müüja poole. Pretensiooniblanketil olev lause: „AS B.W.T King on seisukohal, et pretensioonil toodud jalatsitel puudub tootmisviga“ on paljasõnaline, kuna puuduvad müüja põhjendused. VÕS § 218 lg-st 2 tulenev tõendamiskohustus ei ole müüja poolt täidetud, kui ta ei ole esitanud tarbijale vastavat dokumenti.

d) Tarbijakaitseameti seisukohta VÕS § 218 lg 2 tõlgendamise osas jagab ka Justiitsministeerium, kes on vaidlusaluse seadusesätte välja töötanud.

e) Kohus ületas kaebuse piire. AS B.W.T King ei vaidlustanud ettekirjutuses määratud sunniraha suurust.

6. AS B.W.T King vastuses palutakse jätta apellatsioonkaebus rahuldamata järgmistel põhjustel:

a) Viide Justiitsministeeriumi seisukohale on lähtuvalt põhiseaduse §-st 59 asjassepuutumatu.

b) Vaidluse lõpptulemusest sõltuv tõendamismenetluse kulude jaotus on kooskõlas hea usu ja mõistlikkuse põhimõtetega. Apellandi tõlgendus VÕS § 218 lg 2 osas on vastuolus hea usu ja mõistlikkuse põhimõtetega. Nimetatud põhimõtetega on vastuolus olukord, kus oma kohustusi nõuetekohaselt täitnud tsiviilõigussuhte poole kanda jäetakse seadusest mittetulenevaid lisakoormisi ja kulusid, mis tulenevad teise poole tegevusest (näiteks alusetu pretensiooni esitamine).

b) Tõendamismenetluse kulude jaotus ei kahjusta tarbijat ebamõistlikult. Puudub vaidlus, et ekspertiisitasu 80 krooni on mõistlik ja põhjendatud. Usutav ei ole apellandi väide, et vaidluse tulemusele vastava tõendamismenetluse kulude jaotuse kohaldamisel võiks tarbija hakata kartma pretensiooniga müüja poole pöörduda. Apellandi väited tarbija õiguste ebamõistliku kahjustamise kohta on arusaamatud ja tõendamata.

RINGKONNAKOHTU PÕHJENDUSED

7. Samade poolte vahel lahendati vaidlus müüja pretensiooni blanketil samasisulise tingimuse õiguspärasuse üle varasemas kohtuasjas, milles kaebus rahuldati Tallinna Ringkonnakohtu 02.02.2005 otsusega haldusasjas nr 2-3/42/05. Käesolevas asjas käivat vaidlust ei saa pidada samaks ega vaidlustatud ettekirjutust varasema jõustunud kohtuotsuse ettekirjutust eiravaks. Varasema vaidluse ajal kehtinud VÕS § 218 lg 2 kehtis küll ka vaidlustatud ettekirjutuse tegemise ajal samas sõnastuses, kuid Vabariigi Valitsuse 04.04.1995 määrusega nr 165 kinnitatud „Kaupluste töö üldeeskiri“ käesolevas asjas vaidlustatud ettekirjutuse tegemise ajal enam ei kehtinud. Viidatud kohtuasjas leidis ringkonnakohtu, et pretensiooni blanketil on vaidlusalune tingimus kooskõlas kaupluste töö üldeeskirjaga ning vastuolu VÕS § 218 lõikega 2 puudub, sest see sätte ekspertiisi kulude kandmist ei reguleeri. Erinevaks tegi viidatud kohtuasja ka see, et selles vaidlustati ettekirjutust, mis kohustas maksuma kolmandale isikule tagasi viimaselt sissenõutud 80 krooni (viidatud kohtuotsuse p 8), käesolevas asjas on aga ettekirjutusega kohustatud kaebajat lõpetama tarbijate kollektiivseid huve kahjustava tüüptingimuse kasutamine, viies tüüptingimused vastavusse seadusega, ja hoiduma selliste tüüptingimuste kasutamisest.

8. VÕS § 218 lg 2 sätestab järgmist: „Tarbijalemüügi puhul vastutab müüja asja lepingutingimustele mittevastavuse eest, mis ilmneb kahe aasta jooksul asja üleandmisest ostjale. Tarbijalemüügi puhul eeldatakse, et kuue kuu jooksul asja ostjale üleandmise päevast ilmnunud lepingutingimustele mittevastavus oli olemas asja üleandmise ajal, kui selline eeldus ei ole vastuolus asja või puuduse olemusega.“

9. Vaidlusaluse ettekirjutuse kohaselt kasutas kaebaja lepingutingimustele mittevastavuse kohta esitatava pretensiooni esitamiseks blanketti, millel oli tingimuseks, et tootmisvea mitteeesinemisel kannab ekspertiisikulud ostja. Tootmisvea mitteeesinemisel kohustub kaebaja ekspertiisis olnud jalatsid ostjale tagastama koheselt pärast ekspertiisotsuse saamist ning

ekspertiisikulude katmist ostja poolt. Nimetatud tingimustest nähtub, et ekspertiisile ei eelne muude tõendite hankimine, mis müüja vastutuse eelduse ümber lükkaks. Seega ei saa sellist tingimust käsitleda poolte vahelise vaidlusena, kus asjakohased tõendid on müüja poolt esitatud ja müüja vastutuse eeldus kummutatud. Müüja seisukoht tootmisvea puudumisest ei ole käsitletav tõendina, mis VÕS § 218 lg 2 tähenduses tuleb müüjal hankida.

10. VÕS § 218 lg 2 teine lause ei reguleeri otsesõnu seaduses sätestatud eelduse ümberlükkamiseks tõendi saamise kulude kandmist, küll aga kohustab sellise tõendi hankimiseks müüjat. Võlaõigusseaduse kommenteeritud väljaande (P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi: Võlaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne, Õigusteabe AS Juura, 2007) lk 50 on sätet selgitatud järgmiselt: Lõike 2 teise lause kohaselt eeldatakse tarbijalemüügilepingute puhul, et kuue kuu jooksul asja ostjale üleandmise päevast ilmnenuid lepingutingimustele mittevastavus oli olemas juba asja üleandmise hetkel. Tegemist on erandiga üldisest tõendamiskoormuse jaotuse reeglist. [...] Selliselt jagatud tõendamiskoormusel on tagajärjed ka vastavate asjaolude tuvastamisel tekkivate kulude hüvitamise suhtes. Kuna asja üleandmisele järgneva kuue kuu jooksul ilmnenuid puuduste osas lasub tõendamiskoormus müüjal, kannab ta seetõttu ka selle täitmisega seonduvad kulud, eelkõige vastavad ekspertiisikulud. Müüjal puudub alus nõuda ostjalt ekspertiisikulude hüvitamist ka juhul, kui tema poolt rahastatud ekspertiisi tulemus on negatiivne. Sellisel juhul saaks kulude hüvitamise nõue tarbija vastu kõne alla tulla üksnes siis, kui tarbija on nõude müüja vastu esitanud pahatahtlikult (st teadmisega, et ta on asjal ilmnenuid puuduse ise põhjustanud), vastavaid asjaolusid peab tõendama müüja. [...] Müüja ja tarbijast ostja vahel sõlmitud muusisulised kokkulepped on VÕS § 237 alusel tühised.“

Kolleegium nõustub selle seisukohaga. Tõendamiskoormuse jaotusel puuduks tähendus, kui müüja ülesanne oleks üksnes tõendite hankimine, mis temal lasuva eeldusliku vastutuse ümber lükkaks. Müüja vastutuse eeldus tähendab ostja poolt heauskse pretensiooni esitamise tagamiseks ka tõendite hankimise kulude kandmist, sest vastasel korral ei oleks tarbija piisavalt kaitstud pretensiooni esitamise korral. Halduskohus märkis õigesti, et võlaõigusseaduses on tarbija ja müüja vahelise tehingu suhtes seatud prioriteediks tarbija õiguste kaitse. Tarbija õiguste kaitse ei ole efektiivne, kui tõendid müüja vastutuse puudumise kohta hangib müüja ise, ent nende saamise kulud võivad sõltuvalt tõendite sisust jääda ostja kanda. Tarbijale kulude kandmise riski jätmine ei ole kooskõlas VÕS § 218 lg 2 teise lause eesmärgiga.

VÕS § 218 lg 2 teises lauses ei ole kolleegiumi arvates jäetud seega kulude kandmise küsimust reguleerimata.

11. VÕS § 237 lg 1 kohaselt tarbijalemüügi puhul on ostja kahjuks selles jaos ja võlaõigusseaduse üldosas lepingu rikkumise puhuks kasutatavate õiguskaitsevahendite kohta sätestatud kõrvalkalduv kokkulepe tühine. Seega ei oleks seadusest tulenevalt üldjuhul alust ekspertiisikulude sissenõudmiseks ostjalt juhul, kui ekspertiis tuvastab müüja vastutuse puudumise. Kahju hüvitamine on VÕS § 1043 kohaselt seatud sõltuvusse kahju tekitamise õigusvastasusest, millega VÕS § 1045 lõikest 1 nähtuvalt pretensiooni heauskse esitamise korral tegemist ei ole.

12. Mis puudutab apellandi väiteid sunniraha määramise võimaluse sätestamisega seoses, siis kolleegiumi arvates ei ole halduskohus väljunud asja lahendamise piiridest, andes hinnangu ettekirjutuses sunniraha hoiatuse tegemise suhtes, kuid õige on apellandi seisukoht, et sunniraha võib ettekirjutuses üksikuhtumil määrata ka selle ülemmääras. Ettekirjutuse tegemisel saab Tarbijakaitseamet võtta arvesse õigusrikkumise tõsidust, ettekirjutuse täitmise praktilisi võimalusi ja muid asjaolusid, mis sunniraha suuruse kindlaks määravad.

13. Eeltoodud põhjustel leiab ringkonnakohus, et ettekirjutus ei ole õigusvastane. Apellatsioonkaebus tuleb rahuldada, halduskohtu otsus tühistada ja uue otsusega jätta kaebus rahuldamata. Kaebuse esitaja menetluskulud tuleb jätta HKMS § 93 lg 1 alusel tema enda kanda. Tarbijakaitseamet taotleb kaebuse esitajalt menetluskulude väljamõistmist, mis toimikust nähtuvalt koosnevad apellatsioonkaebuselt tasutud riigilõivust 80 kr. See taotlus tuleb rahuldada.

Viive Ligi

Silvia Truman

Oliver Kask